

XLVII OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA STAROŻYTNA

ŹRÓDŁO 1.

Wielcy mężowie, przodkowie nasi, nie bez powodu wyżej cenili obywateli żyjących na wsi niż w mieście. Bo jak na wsi ci, którzy żyją willach, stają się gnuśniejsi, niż ci, którzy na ziemi pracują, tak i tych, którzy osiedli w mieście, uważano za gnuśniejszych od tych, którzy rolę uprawiali. Toteż i rok w ten sposób podzielili, że tylko co 8 dni sprawy w mieście załatwiali, a przez inne na roli pracowali. Dopóki przestrzegali tego zwyczaju, podwójny mieli pożytek, bo z pól dobrze uprawionych plony mieli bardzo obfite i sami lepszym cieszyli się zdrowiem. Nie odczuwali też potrzeby urządzania po miastach według greckiego zwyczaju gimnazjów, których teraz niemal po jednym na osobę przypada... Teraz natomiast wcisnęli się za mury, porzuciwszy pługi i sierpy i wolą pracować rękami w teatrze i cyrku, aniżeli przy zasiewach i w winnicach; dlatego też sprowadzamy okrętami zboże z Afryki i Sardynii, a wino z wysp Kos i Chios. W ten sposób na tej ziemi, na której pasterze, założyciele naszego miasta, nauczyli synów swoich uprawy roli, obecnie przeciwnie potomkowie ich powodowani chciwością wbrew prawu zaprowadzili łąki zamiast pól uprawnych, nie widząc, że nie to samo jest rolnictwo i pasterstwo.

ŹRÓDŁO 2.

Poruszyły senat poselstwa sprzymierzeńców łatyńskich, które już były niepokoiły i cenzorów i poprzednich konsulów, aż wreszcie zostały wprowadzone do senatu. Skargi ich streszczały się w tym, że obywatele ich w Rzymie zostali oszacowani i wielu do Rzymu się przeniosło; jeśliby to nadal miało być dopuszczalne, to w niedługim czasie opustoszeją miasta, a wsie opuszczone nie będą mogły dostarczyć żołnierza. Samnici i Pelignowie skarżyli się, że 4.000 rodzin od nich przeniosło się do Fregellae, a jednak jedni i drudzy muszą tę samą ilość żołnierzy dać przy poborze [...]. Prosimi zatem posłowie, aby nadal na to nie pozwalano i aby sprzymierzeńcom nakazano wrócić do swych gmin [...]. Jakoż senat przychylił się do ich prośby.

ŹRÓDŁO 3.

Na ziemi, którą dawniej uprawiali wodzowie, teraz pracują niewolnicy ze związanymi nogami i napiętnowanymi twarzami, na co nie jest obojętną ziemia, którą matką zwiemy. A my się dzisiaj dziwimy, że nie wydaje takich samych plonów, jakie wodzom wydawała.

ŹRÓDŁO 4.

Kiedy Tyberiusz Grakchus w drodze do Numancji przejeżdżał przez Etrurię, zobaczył wyludnienie kraju, a na ziemi przy uprawie roli i paszeniu była sprowadzanych niewolników barbarzyńskich. Wówczas to po raz pierwszy (...) **powziął plan akcji politycznej, która stała się początkiem tysięcznych nieszczęść.**

PYTANIA i POLECENIA:

1. Określ wiek, w którym miały miejsce zjawiska opisane w źródłach. [0-1pkt]
2. Scharakteryzuj stosunek do mieszkańców wsi wyrażony w **źródle 1.** i wyjaśnij, z czego on wynikał. [0-3 pkt]
3. Na podstawie **źródła 2.** wyjaśnij, dlaczego senat przychylił się do prośby sprzymierzeńców? [0-3 pkt]
4. Oceń, czy sytuacja opisana w **źródle 3.** została spowodowana zmianami opisanymi w **źródle 1.** i **źródle 2.** Uzasadnij odpowiedź podając dwa argumenty. [0-4 pkt]
5. Wyróżniony fragment **źródła 4.** opatrz komentarzem. [0-4 pkt]
6. Na podstawie wiedzy pozaźródłowej przedstaw próby zażegnania kryzysu opisanego w źródłach. [0-5 pkt]

XLVII OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA

TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA ŚREDNIOWIECZA

ŹRÓDŁO 1.

Gdy poczuł, że [los] żąda już od niego śmiertelnej powinności poleca spisać dokumenty testamentowe. Przekazuje w nich w spadku czterem synom i to co osiągnięte zasługami przodków, i następstwo w królestwie, wyznaczając stałe granice czterech dzielnic w ten sposób, że w rękę najstarszego miało pozostać i księstwo dzielnicy krakowskiej, i władza zwierzchnia [...]. Przypominają mu piątego syna, Kazimierza, który był jeszcze małym dzieckiem, dlatego nie pamiętał o nim. [...] A on im na to odrzekł: „Owszem od dawna pamiętałem i zapisałem”. Gdy oni dziwili się, jaka to mogła być część piąta wśród czterech, ktoś [...] wtrącił: „**Czyż nie widzicie, że dla czterech tetrarchów sporządzono czterokonny wóz tetrarchiczny? Otóż temu malcowi zapisuje się w spadku piąte koło u wozu czterokonnego**” [...].

ŹRÓDŁO 2.

Widząc, że zbliżył się kres jego życia, więcej złamany mozolnymi walkami niż sterany wiekiem i czując, że spełnił już losem wyznaczone zadanie, dzieli królestwo polskie między czterech synów, nakazując spisać testament. Pierworodnemu zaś Władysławowi wraz z godnością pierwszeństwa przekazuje testamentem władzę nad ziemią krakowską, sieradzką, łęczycką, nad Śląskiem i Pomorzem; Bolesławowi Kędzierzawemu Mazowsze, Dobrzyń, Kujawy oraz kasztelanie chełmińską; Mieszkowi zaś Poznań, Gniezno i Kalisz wraz z ich przyległościami; Henrykowi dzielnicę sandomierską i lubelską wyznacza i zapisuje jako ich własne dzielnice i księstwa, tak jak wspomniane dzielnice niegdyś były okolone swoimi granicami.

ŹRÓDŁO 3.

1138 Tego roku umarł Bolesław, książę Polaków, pozostawiając pięciu synów, dziedziców i rozdzielił swoje ziemie w obecności biskupów i możnych. **I Władysławowi, który był najstarszy książęcą władzę pozostawił, co zostało zatwierdzone przez króla Konrada.**

ŹRÓDŁO 4.

1138 Książę Polski Bolesław między trzech swoich synów ziemię podzielił i umierając najstarszemu pozostawił władzę zwierzchnią.

PYTANIA i POLECENIA:

1. Oceń wartość informacyjną powyższych źródeł.	[0-2 pkt]
2. Wskaż i wyjaśnij różnice w informacjach zawartych w źródłach.	[0-5 pkt]
3. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w źródle 1.	[0-4 pkt]
4. Nazwij zasadę dziedziczenia, o której mowa w źródle 2.	[0-1 pkt]
5. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w źródle 3.	[0-3 pkt]
6. Na podstawie wiedzy pozaźródłowej oceń znaczenie statutu Bolesława.	[0-5 pkt]

XLVII OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA NOWOŻYTNA

ŹRÓDŁO 1.

[...] Dnia 5 Października, gdy drogę, którą przechodzić mieli, Tatarowie zalegli, oni przez ich stanowisko, pomiędzy rozłożone ognie przeszli, do ustąpienia zmusiwszy Tatarów, którzy na tył obozu rzuciwszy się, ten już nadrywać poczynali z przyczyny popłochu woźnic; ale ich odpędził Szemberg tylną straż obozu trzymający. Uszedłszy dwie mile, zatrzymali się kilka godzin dla popasu koni i d[nia] 6 Października szli dalej przebijając się przez gęste kupy Tatarów, nagabani dokoła od Turków, którzy z dział, ręcznej strzelby ognistej i łuków grad pocisków na nich sypali, palili nawet siana, trawy i ściern na polach przyległych drodze ciągnącego obozu dla odjęcia paszy koniom, które przez to wielki niedostatek pożywienia cierpiały: dnia tego dla częstych z nieprzyjacielem potyczek jedną tylko milę drogi zrobiono. Dążyli zaś ku Dniestrowi, rzece granicznej, do Mohylewa, dokąd dostawszy się, uszliby wszelkiego niebezpieczeństwa i byliby mogli stanąć tam daleko prędzej, gdyby się prostej drogi trzymali; ale dla ominienia miejsc grzęskich, górzystych i leśnych, niepodobnych do przebycia takowemu ogromowi przewozu, musieli ubocznem ciągnięciem wiele nakładać drogi. **Wszakże już się byli zbliżyli do Mohylewa, od którego nie dalej jak o jedną milę znajdowali się, ale tego wieczora niezbędnem woli przedwiecznej zrządzeniem ostatecznego zguby swej kresu dopędzili.** [...]

ŹRÓDŁO 2.

[...] Władysław pierworodny syn królewski, wielka nadzieja państwa [...], dla wzmagającej się choroby zmuszony pozostać w obozie, był przedmiotem szczerej i pełnej współczucia troskliwości. [...] Straż przyboczna i piechota Kochanowskiego zostawały przy Królewicu.

W uchwalonym porządku wystąpiły razem chorągwie, z bram Chodkiewicza i Lubomirskiego. Nakazano wszystkim milczenie i rozdano wojenne hasła. Noc ciemna i bezpieczne zaufanie nieprzyjaciół, dawały każdemu dobrą otuchę powodzenia. Kiedy już poczęło świtać, raczej zrządzeniem losu niż przypadkiem, zachmurzyło się pogodne niebo, i lunął deszcz tak rzęsy, iż Kozacy Zaporoscy oświadczyli Chodkiewicza, iż dla wilgoci nie mogąc strzelać z rusznic, proszą nie ruszając się ze swojego stanowiska, iżby plan wojenny odłożyć na później, do świtania, które nieprzyjaciółom nas odkryje. Gdy oraz względem innych chorągwi toż samo należało mieć na względzie, przeto wojsko w cichości jako mu zalecono powróciło do obozu. [...]

ŹRÓDŁO 3.

[...] **Art. III.** Cała prowincja Podolem zwana, w dawnych swych granicach i obrębach, ustąpioną jest przez Lechów Wysokiemu Progowi Mej Szczęśliwości: wojska lechskie znajdujące się w twierdzach i zamkach tej krainy wyjdą z rodzinami, domownikami i wszelkiem mieniem, jakie do nich należy; nic jednak z miejscowych zbrojowni nie zabiorą. Ze strony padyszacha islamu wrócone będą Lechom grody i włości ruskie, zdobyte przez wojska muzułmańskie za granicami Podola, z ludźmi, działami i dostatkami wojennym, jakie się w nich znajdują. **Jeśli, przy zajęciu tej krainy przez władze otomańskie zaszyły spory o prawdziwe granice Podola, wtedy z obojej strony rządcy pograniczni, wysadziwszy na to osoby podług własnego wyboru i sądu, przydadzą do nich pewną liczbę najsędziwszych obywateli miejscowych, i jakie ci, większością świadectw, ukażą właściwe i dawne tego kraju granice, takie od władz islamskich przyjęte i uznane być mają.** Gdy kraina podolska opisaną zostanie przez urzędników padyszacha, panowie lechscy (*beyzade*) od dawna posiadający tam grody i włości, jeśli pozostać zechcą w granicach państwa islamskiego; tedy, po wyrachowaniu opłacanego od włościan haraczu, dziesięcin prawnych i dalszych poborów, wypadająca stąd ogólna summa dochodów całkowicie do skarbu padyszacha przez nich wnoszoną będzie; [...]

PYTANIA i POLECENIA:

1. Wyjaśnij, jakie wydarzenie opisał autor w **źródle 1**. [0-2 pkt]
2. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w **źródle 1**. [0-4 pkt]
3. Opisz, wykorzystując treść **źródła 2**. oraz wiedzę pozaźródłową, militarny plan, o którym pisał autor. [0-5 pkt]
4. Podaj nazwę oraz rok podpisania dokumentu cytowanego w **źródle 3**. [0-1 pkt]
5. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w **źródle 3**. [0-3 pkt]
6. Na podstawie wiedzy pozaźródłowej przedstaw bezpośrednie konsekwencje wydarzeń przedstawionych w źródłach dla stosunków polsko-tureckich. [0-5 pkt]

XLVII OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA XIX WIEKU

ŹRÓDŁO 1.

[...] Wystąpienie najpierw na scenę tychże samych osób, które zmarnowały tyle sił i zasobów, było potrzebnym do rozpoczęcia emigracyjnego dzieła, aby wywołać jawne potępienie przeszłości w przeważnej części tułactwa; i pierwsze uderzenie spadło na komitet Niemojowskiego, złożony z kilku posłów i członków byłego rządu; komitet, który się sam sformował naprędce, po większej części z najzaciętszych obrońców konstytucyjnej legalności.

Zniesienie jego było uroczyste i jednomyślne przez zebranych w Paryżu tułaczy, i oznaczało wyraźnie, że emigracja, moralna reprezentantka Polski, odmawia wszelkiego zaufania i ludziom, i władzom, i doktrynom, w których rękę skonało tak silne powstanie.

Do utworzenia jednakże czegoś logicznego, co by kierunek sprawy narodowej skutecznie objąć mogło, ta tłumna i zamącona manifestacja zupełnie była bezwładna. [...]

Odtąd emigracja na trzy wyraźne rozpadła się części, z których dwie mają swoje dzieje stopniowego rozwijania się, objawiania się co dzień wyraźniejszego; trzecia w tym samym stanie wiru i chaosu od początku tułactwa snuje się między dwoma przekonaniem, pożerana drobnymi intrygami, małą ambicją kilku osobistości miernych i dziecinnymi usiłowaniami, z których jedynie wszystko porywające wypadki wyprowadzić ją mogą. [...]

ŹRÓDŁO 2.

Sprawa włościańska wypłynęła na wierzch dopiero w emigracji. Organizując przyszłą Polskę, żadne stronnictwo nie mogło jej pominąć.

Niektórzy demokraci widzieli w niej środek zrujnowania szlachty na mieniu i wpływie; zdawało im się prócz tego, że chłop – właściciel ziemi stanie się z dnia na dzień patriotą i powstańcem, jak we Francji za wielkiej rewolucji. Stronnictwo Czartoryskich nie chciało pozostać biernym i wzięło równie za zasadę uwłaszczenie chłopów, omijając tylko *quo modo* [metodę]. Sprawa była zanadto drażliwa, tak ze względu na demokratów, jak ze względu na szlachtę, której mówiono tylko, że powinna zaświecić ofiarnością. Obie strony, według nałogu emigracyjnego, rozprawiały teoretycznie, na gruncie doktryn swoich i oderwanych zasad. Ekonomiczna strona reformy została całkowicie na bok usunięta, utrzymała się jedynie społeczna i polityczna. [...]

ŹRÓDŁO 3.

[...] Emigracja nasza – świadectwo życia i gwałtów dokonanych na Polsce – misję swoją wielorakim objawia sposobem. Literatura, polityczne zabiegi, oręż nawet był ku temu użytym, a często z okazałym wpływem na kraj i na opinię zagraniczną.

Lecz emigracja była zawsze w rozsypce – i nigdy nie potrafiła dotąd złożyć żadnej ogólnej społeczności emigracyjnej, aby statecznie i poważnie misji swojej dopełniać. Wysoka pozycja jednych, gorliwość drugich, występują wprawdzie zaszczytnie; są to wszakże czyny osobiste tylko; osoby zaś mijają, a masa dłużej żyje i odradza się, bo rośnie liczna młodzież emigrancka; otóż działań tej masy, działań ciała emigracyjnego próżno by szukał Polak przybywający z kraju lub rząd obcy.

Wszystko więc woła o organiczne zjednoczenie emigracji, o instytucję polską na obcej ziemi. – Bez tego misja emigracji upadnie, tak jak upadł kraj, brakiem jedności. – Zostanie piasek indywidualny bez siły i wątku społecznego. [...]

PYTANIA i POLECENIA:

1. Wyjaśnij, kiedy dokonały się podziały, o których mowa w **źródle 1.** [0-2 pkt]
2. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w **źródle 1.** [0-5 pkt]
3. Podaj nazwę stronnictwa, o którym mowa w **źródle 2.** [0-1 pkt]
4. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w **źródle 2.** [0-5 pkt]
5. Wyjaśnij, dlaczego zdaniem autora **źródła 3.**, emigracja nie potrafiła wypełnić swojej misji? [0-2 pkt]
6. Na podstawie źródeł i wiedzy pozaźródłowej oceń polityczną rolę emigracji. [0-5 pkt]

XLVII OGÓLNOPOLSKA OLIMPIADA HISTORYCZNA TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA XX WIEKU

ŹRÓDŁO 1.

Stany Zjednoczone Ameryki, Imperium Wielkiej Brytanii, Francja, Włochy i Japonia – Głównie Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone z jednej strony:

i Polska z drugiej strony;

Wobec tego, że Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone dzięki powodzeniu swego oręża przywróciły Narodowi Polskiemu Niepodległość, której był niesprawiedliwie pozbawiony; [...]

Stany Zjednoczone Ameryki, Imperium W. Brytanii, Francja, Włochy i Japonia z jednej strony, potwierdzając swe uznanie Państwa Polskiego, [...] jako członka rodziny narodów suwerennego i niepodległego oraz chcąc zapewnić wykonanie artykułu 93 wspomnianego Traktatu Pokoju z Niemcami;

Z drugiej strony Polska pragnąc przystosować swe urządzenia do zasad wolności i sprawiedliwości oraz dać niezawodną rękojmię wszystkim mieszkańcom terytoriów, nad którymi objęła zwierzchnictwo.

W tym celu Wysokie układające się Strony [...] zgodziły się na następujące postanowienia: [...]

Art. 2. Rząd Polski zobowiązuje się udzielić wszystkim mieszkańcom bez różnicy urodzenia, narodowości, języka, rasy czy religii zupełnej i całkowitej ochrony życia i wolności.

Wszyscy mieszkańcy Polski będą mieli prawo swobodnego wykonywania praktyk zarówno publicznie, jak i prywatnie każdej wiary, religii lub wierzenia, o ile te praktyki nie będą w niezgodzie z porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami [...]

Art. 7. Wszyscy obywatele polscy bez różnicy rasy, języka lub religii będą równi wobec prawa i korzystać będą z tych samych praw obywatelskich i politycznych [...]

Art. 8. Obywatele polscy należący do mniejszości etnicznych, religijnych lub językowych, będą korzystali z takiego samego traktowania i z takich samych gwarancji ustawowych oraz faktycznych, jak inni obywatele polscy [...].

ŹRÓDŁO 2.

Rząd Jego Królewskiej Mości w Zjednoczonym Królestwie otrzymał od premiera utworzonego niedawno Polskiego Rządu Tymczasowego Jedności Narodowej w Warszawie formalną notyfikację stwierdzającą, że Rząd ukonstytuował się dn. 28 czerwca i że **uznał w całości decyzję Konferencji Krymskiej w sprawie problemu polskiego**. W nocy tej prosi on o nawiązanie stosunków dyplomatycznych z **Rządem Jego Królewskiej Mości** i wymianę przedstawicieli dyplomatycznych w randze ambasadorów.

Rząd Jego Królewskiej Mości wita utworzenie Polskiego Rządu Tymczasowego Jedności Narodowej, jako ważny krok w kierunku wypełnienia decyzji, dotyczących Polski, powziętych na Konferencji Krymskiej. W pełnym porozumieniu z Rządem Stanów Zjednoczonych, Rząd Jego Królewskiej Mości zawiadomił p. Osóbkę-Morawskiego o uznaniu Polskiego Rządu Tymczasowego Jedności Narodowej, jak również powiadomił go o swojej gotowości do nawiązywania stosunków dyplomatycznych. Czyniąc to Rząd Jego Królewskiej Mości przypomniał, że klauzule polskie decyzji krymskich zawierają zastrzeżenie, że Polski Rząd Tymczasowy Jedności Narodowej będzie zobowiązany do przeprowadzenia wyborów, tak szybko, jak to będzie możliwe, na zasadach powszechnego i tajnego głosowania, w których wszystkie demokratyczne i antynazistowskie stronnictwa będą miały prawo wziąć udział oraz wystawić kandydatury [...].

ŹRÓDŁO 3.

Polska Rzeczpospolita Ludowa i Republika Federalna Niemiec [...] pomne tego, że w tym okresie w obu krajach wyrosło nowe pokolenie, któremu należy zapewnić przyszłość,

pragnąc stworzyć trwałe podstawy dla pokojowego współżycia oraz rozwoju normalnych i dobrych stosunków między nimi,

dążąc do umocnienia pokoju i bezpieczeństwa w Europie, świadome, że nienaruszalność granic i poszanowanie integralności terytorialnej i suwerenności wszystkich państw w Europie w ich obecnych granicach jest podstawowym warunkiem pokoju,

uzgodniły co następuje:

Art. 1. [...] że istniejąca linia graniczna, której przebieg został ustalony w rozdziale IX uchwał Konferencji Poczdamskiej z dnia 2 sierpnia 1945 roku od Morza Bałtyckiego [...] do granicy z Czechosłowacją, stanowi zachodnią granicę państwową Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej [...].

PYTANIA i POLECENIA:

1. Podaj nazwę oraz rok podpisania dokumentu cytowanego w **źródle 1.** [0-2 pkt]
2. Szczegółowo skomentuj wyróżnione fragmenty **źródła 2.** i rozpoznaj władcę. [0-4 pkt]
3. Opierając się na okolicznościach powstania dokumentów cytowanych w **źródle 1.** i **źródle 2,** porównaj i oceń zobowiązania nałożone na Polskę. [0-5 pkt]
4. Zestawiając **źródło 1.** i **źródło 2.,** porównaj okoliczności, w których nastąpiło uznanie państwa polskiego przez mocarstwa światowe. [0-4 pkt]
5. Wyjaśnij, dlaczego państwo wymienione w **źródle 3** niegraniczące ówczesnie z Polską godziło się na kształt zachodniej granicy państwa polskiego ustalony na konferencji poczdamskiej. [0-2 pkt]
6. Uzasadnij, że traktat cytowany w **źródle 3.** nie mógł zostać podpisany w czasie, gdy powstało **źródło 2.** [0-3 pkt]

TEKST ŹRÓDŁOWY – HISTORIA PARLAMENTARYZMU

ŹRÓDŁO 1.

[...] **Art. 11.** Sejm składa się z posłów, wybranych na 5 lat, licząc od dnia otwarcia Sejmu, w głosowaniu powszechnym, tajnym, bezpośrednim, **równem i stosunkowem**.

Art. 12. Prawo wybierania ma każdy obywatel polski bez różnicy płci, który w dniu ogłoszenia wyborów ukończył 21 lat, używa w pełni praw cywilnych i zamieszkuje w okręgu wyborczym przynajmniej od przedednia ogłoszenia wyborów w Dzienniku Ustaw. [...]

Art. 17. Poseł, obejmujący płatną służbę państwową, traci mandat; przepis ten nie dotyczy powołania na stanowiska ministrów, podsekretarzy stanu i profesorów wyższych uczelni. [...]

Art. 19. Sejm sprawdza ważność wyborów niezaprotestowanych. O ważności wyborów zaprotestowanych rozstrzyga Sąd Najwyższy.

ŹRÓDŁO 2.

Art. 1. Sejm składa się z 208 posłów.

Art. 2. Prawo wybierania do Sejmu ma każdy obywatel, bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 24.

Art. 5. Nie mają prawa wybieralności w okręgach wyborczych na obszarze, których pełnią służbę: a) wojewodowie [...] oraz podlegli im urzędnicy;

b) prokuratorzy sądów powszechnych z wyjątkiem prokuratorów Sądu Najwyższego;

c) kuratorzy okręgów szkolnych oraz podlegli im naczelnicy wydziałów, wizytatorzy i inspektorzy szkolni;

d) dyrektorzy izb skarbowych oraz podlegli im urzędnicy;

e) oficerowie i szeregowi Policji Państwowej z wyjątkiem pełniących służbę we władzach centralnych. [...]

Art. 9. Wybory do Sejmu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej, wyznaczając jednocześnie dzień głosowania.

ŹRÓDŁO 3.

Art. 1.

[1] Senat składa się z 96 senatorów.

[2] Prezydent Rzeczypospolitej powołuje 32 senatorów.

[3] Obywatele, mający z tytułu **zasługi, wykształcenia** lub zaufania prawo wybierania do Senatu, powołują przez swych delegatów w wojewódzkich kolegiach wyborczych 64 senatorów. [...]

Art. 45

[1] Wygaśnięcie mandatu następuje w razie śmierci senatora lub zrzeczenia się mandatu.

[2] Utrata mandatu następuje z mocy samego prawa w przypadkach: [...]

g) **utraty prawa wybierania do Sejmu.**

PYTANIA I POLECENIA:

1. Wyjaśnij, co oznaczają terminy zaznaczone wyróżnieniem w **źródle 1**. [0-4 pkt]
2. Podaj nazwę i rok wydania aktu prawnego, z którego pochodzi tekst **źródła 2**. [0-2 pkt]
3. Szczegółowo skomentuj wyróżniony fragment w **źródle 2**. [0-5 pkt]
4. Wyjaśnij, co określało wyróżnione w **źródle 3**. cenzusy zasług i wykształcenia (**Art. 1, ust. 3**)? [0-4 pkt]
5. Szczegółowo skomentuj wyróżniony w **źródle 3**. (**Art. 45, ust. 2 g**). [0-4 pkt]
6. Wskaż, który z wymienionych tekstów jest aktem wyższego rzędu. [0-1 pkt]